

शिक्षण सिकाई समय कार्यान्वयन कार्यविधि-२०७४

१. पृष्ठभूमि:

शिक्षक विद्यार्थी नियमितता लगायत विद्यालयको कुशल व्यवस्थापन मार्फत शिक्षण सिकाई समयलाई अधिकतम उपयोग गरी विद्यार्थीको सिकाई उपलब्धी अभिवृद्धिमा सहजीकरण गर्नका लागि यो शिक्षण सिकाई समय कार्यान्वयन कार्यविधि २०७४ तयार गरिएको छ ।

२. उद्देश्य:

यो कार्यविधिको उद्देश्य विद्यालय तथा कक्षाकोठामा हुने शिक्षण सिकाई समयलाई मापन तथा विश्लेषण गरी यसको अधिकतम उपयोग मार्फत विद्यार्थी नियमितता र सिकाई उपलब्धी अभिवृद्धिमा सहजीकरण गर्नु रहेको छ ।

३. परिभाषा:

‘शिक्षण सिकाई समय’ भन्नाले विद्यालयबाट तयार गरिएको समयतालिका अनुसार शिक्षकले शिक्षण सिकाई क्रियाकलापमा संलग्न भई कक्षाकोठामा विताएको समय लाई जनाउनेछ । साथै यस शब्दले शिक्षण सिकाई क्रियाकलापका सन्दर्भमा कक्षाकोठा बाहिर हुने स्थलगत अवलोकन भ्रमण, परियोजना कार्य, सह तथा अतिरिक्त क्रियाकलाप लगायतका पाठ्यक्रमले तोकेअनुसारका क्रियाकलापलाई समेत जनाउनेछ ।

‘समय तालिका’ भन्नाले पाठ्यक्रम विकास केन्द्रबाट स्वीकृत पाठ्यक्रममा उल्लेखित पाठ्यभार पुरा हुने गरी विद्यालयबाट तयार पारिएको समय तालिकालाई जनाउनेछ ।

‘विद्यालय खुल्ने दिन’ भन्नाले प्रचलित शिक्षा ऐन नियमावलीमा व्यवस्था भएको दिनलाई जनाउनेछ ।

‘पठनपाठन हुने दिन’ भन्नाले प्रचलित शिक्षा ऐन नियमावली तथा पाठ्यक्रममा व्यवस्था भएअनुसार शिक्षण सिकाई क्रियाकलापका लागि तोकिएको दिन लाई जनाउनेछ ।

४. शिक्षण सिकाई समय का आधारभुत तत्वहरु (Basic elements of Teacher Time Spent on Teaching)

क. विद्यालय खुल्ने दिन:

विद्यालय खुल्ने दिन प्रचलित शिक्षा नियमावलीमा तोकिएकोमोजिम हुनेछ । विद्यालयको वार्षिक कार्यतालिका अनुसार शिक्षक तथा विद्यार्थी उपस्थिति हाजिरी पुस्तिकाका आधारमा विद्यालय खोलिएको दिन एकिन गरी गणना गरिनेछ ।



१ 




ख. पठन पाठन हुने दिन:

पठनपाठन हुने दिन विद्यालयले तयार पारेको बार्षिक कार्यतालिकाको आधारमा गणना गरिनेछ । विद्यार्थी हाजिरी पुस्तिका र अनुसुची १ र २ मा उल्लेख भएअनुसारको कक्षागत तथा विषयगत शिक्षण अवधि फारामका आधारमा पठन पाठन भएको दिन एकिन गरी गणना गरिनेछ ।

ग. शिक्षक उपस्थिति :

विद्यालयले शिक्षक तथा कर्मचारीको लागि प्रयोग गरेको हाजिरी पुस्तिकाका आधारमा शिक्षकको उपस्थिती गणना गरिनेछ ।

घ. कक्षागत र विषयगत शिक्षण अवधि :

विद्यालयबाट सम्बन्धित तह/कक्षाको पाठ्यक्रममा उल्लेखित पाठ्यभार पुरा हुने गरी तयार गरिएको समय तालिकाका आधारमा अनुसुची १ र २ बमोजिम शिक्षकले कक्षागत तथा विषयगत रुपमा शिक्षण सिकाई समयका लागि विताएको समय गणना गरिनेछ ।

५. अनुगमन व्यवस्था

५.१ विद्यालयस्तर

- क. कक्षागत तथा विषयगत शिक्षण अवधि सम्बन्धि फारमहरु दैनिक तथा परियडगत रुपमा भर्नुपर्नेछ । सो फाराम शिक्षक स्वयम वा विद्यालय व्यवस्थापन समितिले तोकेबमोजिमको व्यक्ति वा पदाधिकारीले भर्नुपर्नेछ । उक्त फारमलाई विद्यार्थीले समेत देख्न सक्ने गरी कक्षाकोठामा राख्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।
- ख. शिक्षण सिकाई समय सम्बन्धि फारमलाई प्रधानाध्यापकले साप्ताहिक रुपमा अवलोकन तथा प्रमाणित गर्नुपर्नेछ । साथै प्रधानाध्यापकले विषयगत तथा कक्षागत रुपमा शिक्षण सिकाई अवधिको विश्लेषण समेत गर्नुपर्नेछ ।
- ग. शिक्षण सिकाई समय सम्बन्धी विद्यार्थीको कुनै गुनासो तथा सुझाव भएमा अनुसुची २ बमोजिमको शिक्षण सिकाई समय कार्ड भरी विद्यालयले व्यवस्था गरेको गुनासो पेटिकामा राख्न सक्नेछन । साथै कक्षा अवलोकनकर्ताहरुले समेत यो कार्ड भर्न सक्नेछन । गुनासो पेटिकाको व्यवस्था गर्ने र उक्त पेटिकामा प्राप्त भएका गुनासोहरुको व्यवस्थापन गर्ने दायित्व विद्यालय व्यवस्थापन समितिको हुनेछ ।
- घ. शिक्षण सिकाई समय परिपालना सम्बन्धमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षक अभिभावक संघका पदाधिकारी र प्रधानाध्यापकले समयसमयमा अनुगमन गर्नुपर्नेछ ।

१

२
3
4



५.२ स्रोतकेन्द्रस्तर

क. स्रोतव्यक्तिले विद्यालय निरीक्षण तथा अनुगमन गरेको समयमा कक्षागत तथा विषयगत शिक्षण अवधि फाराम, गुनासो कार्ड तथा सो सम्बन्धमा प्रधानाध्यापकले तयार गरेको विश्लेषण समेत हेरी आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

५.३ जिल्ला वा स्थानीय तहको शिक्षा कार्यालय

क. जिल्ला वा स्थानीय तहको शिक्षा कार्यालयले आकस्मिक रुपमा अनुगमन गर्ने,गराउने व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ । अनुगमनकर्ताले विद्यालय निरीक्षण तथा अनुगमनको क्रममा कक्षागत तथा विषयगत शिक्षण अवधि फाराम, गुनासो कार्ड तथा सो सम्बन्धमा प्रधानाध्यापकले तयार गरेको विश्लेषण समेत हेरी आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गर्नुपर्नेछ ।

६. प्रतिवेदन व्यवस्था

६.१ विद्यालयस्तर

- क. प्रधानाध्यापकले शिक्षण सिकाई अवधि सम्बन्धी शिक्षकको स्वमूल्यांकन फारामहरु संकलन गरी अभिलेखन गर्नुपर्नेछ ।
- ख. प्रधानाध्यापकले विद्यालयको शिक्षण सिकाई समय परिपालना अवस्थाका सम्बन्धमा विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षक अभिभावक सङ्घ पदाधिकारीहरुको बैठकमा प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ र सुधारका निम्ति आवश्यक कार्य गर्ने ।
- ग. शिक्षण सिकाई समय सम्बन्धि विद्यार्थीबाट राखिएका गुनासाहरुलाई प्रधानाध्यापकले कक्षागत तथा विषयगत शिक्षण अवधि संग तुलनात्मक अध्ययन गर्नुपर्नेछ । साथै सो सम्बन्धमा सुधार गर्नुपर्ने विषय देखिएमा सम्बन्धित शिक्षकलाई जानकारी गराइ सो प्रकृतिका गुनासो नदोहोरीने व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । प्रधानाध्यापकले विद्यालय व्यवस्थापन समिति तथा शिक्षक अभिभावक संघको बैठकमा शिक्षण सिकाइ समय सम्बन्धि प्रतिवेदन उपर छलफल गरी आवश्यक सुधार गर्नुपर्नेछ।
- घ. प्रधानाध्यापकले विद्यालयको शिक्षण सिकाई समयको मापन सम्बन्धि विश्लेषणको एक प्रति स्रोतकेन्द्रमा सम्भव भएसम्म विद्युतीय माध्यम प्रयोग गरी नियमित रुपमा बुझाउनुपर्नेछ ।

६.२ स्रोतकेन्द्रस्तर

क. शिक्षण सिकाई समय परिपालना सम्बन्धमा स्रोतकेन्द्रस्तरीय मासिक प्रधानाध्यापक बैठकमा छलफल तथा समिक्षा गर्नुपर्नेछ ।



३





ख. स्रोतव्यक्तिले यस कार्यविधि बमोजिम विद्यालयले गरेका राम्रा अभ्यासहरूलाई मासिक बैठकमा छलफलको विषय बनाउन सक्नेछन ।

ग. स्रोतव्यक्तिले बार्षिक रूपमा तयार गर्ने निरीक्षण सम्बन्धी प्रतिवेदनमा समेत यस विषय समावेश गर्नुपर्नेछ ।

६.३ जिल्ला वा स्थानीय तहको शिक्षा कार्यालय

क. जिल्ला वा स्थानीय शिक्षा कार्यालयले समष्टिगत अवस्था सहितको प्रतिवेदन आवश्यकतानुसार प्रदेश स्थित शिक्षा निकाय र प्रदेशले संघमा रहने सम्बन्धित शिक्षा निकायमा पेश गर्न सक्नेछ । संघ तथा प्रदेश स्थित शिक्षा निकायले मागेको वखत उक्त विवरण उपलब्ध गराउने स्थानीय तहको शिक्षा कार्यालयको कर्तव्य हुनेछ ।

७. शिक्षण सिकाई समय विश्लेषण तथा उपयोग

क. विद्यालयले शिक्षक उपस्थिति तथा शिक्षण सिकाई समयको पहिचान पश्चात प्राप्त अवस्थाको विश्लेषण गरी विद्यालय सुधार योजना तथा शिक्षण सुधार योजना तर्जुमाको आधारको रूपमा प्रयोग गर्नुपर्नेछ ।

ख. शिक्षक उपस्थिति तथा शिक्षण सिकाई समयको अवस्थालाई विद्यालयको सामाजिक परिक्षणमा समावेश गर्नुपर्नेछ ।

ग. स्रोतकेन्द्रले आफ्नो स्रोतकेन्द्र भित्रका विद्यालयहरूको शिक्षक उपस्थिति तथा शिक्षण सिकाई समयको समष्टिगत अवस्थाको विश्लेषण गरी योजना निर्माणमा उपयोग गर्ने साथै विद्यालय निरीक्षणको क्रममा यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषय समेतलाई आधार बनाउँदै विद्यालय तथा समुदायस्तरमा आवश्यकतानुसार प्राविधिक सहायता उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

घ. स्थानीय तहको शिक्षा कार्यालयले आफ्नो कार्यक्षेत्र भित्रका विद्यालयहरूको अवस्था पहिचान र विश्लेषण गरी गुणस्तर सुधार सम्बन्धी योजनामा समावेश गर्ने । विद्यालय निरीक्षणको क्रममा यस कार्यविधिमा उल्लेख भएका विषय समेतलाई आधार बनाउँदै विद्यालय तथा समुदायस्तरमा आवश्यकतानुसार प्राविधिक सहायता उपलब्ध गर्ने गराउनुपर्नेछ ।

८. प्रोत्साहन सम्बन्धि व्यवस्था

क. शिक्षण सिकाई समय परिपालनालाई शिक्षक सेवा आयोग नियमावली २०५७ को अनुसूची १ को खण्ड घ (५) मा उल्लेखित कार्यसम्पादन मापन गर्ने आधारहरू मध्ये विद्यालय समय, कक्षाकोठा समय पालना, सदुपयोग तथा कक्षा व्यवस्थापन र सञ्चालन मूल्यांकनको आधारको रूपमा लिईनेछ ।

ख. शिक्षकलाई दिईने पुरस्कार तथा सम्मानलाई शिक्षण सिकाई समयको परिपालनासंग सम्बन्धित बनाईनेछ ।

ग. शिक्षण सिकाई समयलाई विद्यालयले पाउने कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन अनुदानको आधारको रूपमा लिईनेछ ।

१

४

३/१/२०२०



अनुसुची-१
कक्षागत र विषयगत शिक्षण अवधि फाराम

मिति:..... देखिसम्म

महिना:.....

कक्षा :.....

वार/पिरियड	पहिलो (१०:१५- ११:०० वजे)	दोस्रो (००:- ००:०० वजे)	तेस्रो (००:- ००:०० वजे)	चौथो (००:- ००:०० वजे)	पाँचो (००:- ००:०० वजे)	छैठौ (००:- ००:०० वजे)	सातौ (००:- ००:०० वजे)
आइतवार	नेपाली १०:२०- ११:०० वजे कक्षा प्रवेश समय:-..... कक्षा वाहिरिएको समय:-..... हस्ताक्षर:-
सोमवार	अंग्रेजी
मंगलवार	गणित
बुधबार	सामाजिक
विहवार	विज्ञान
शुक्रबार	स्वा ज वा



Handwritten signatures and initials in blue ink, including a large signature on the right and several smaller ones below it.

अनुसूची-२

कक्षागत र विषयगत शिक्षण अवधि समष्टिगत फाराम (विद्यालयगत र तहगत)

विद्यालयको नाम :-

सञ्चालित कक्षा :-

महिना :-

श्री.स.:-.....

विद्यालय खुलेको दिन:-

पठनपाठन भएको दिन :-

सिन	तह/कक्षा	औषत शिक्षण सिकाई समय (घण्टा)	कैफियत
क	तहगत		
१	प्रारम्भिक बालविकास कक्षा		
२	कक्षा १-५		
३	कक्षा ६-८		
४	कक्षा १-८		
५	माध्यमिक कक्षा ९-१०		
६	माध्यमिक कक्षा १०-१२		
ख	विषयगत (कक्षा ६ देखि १२ सम्मका विषय)		
१	नेपाली		
२	अंग्रेजी		
३	गणित		
४	विज्ञान		
५	सामाजिक		
६	स्वास्थ्य जनसंख्या तथा वातावरण		
७		

तयार गर्ने

प्रमाणित गर्ने



नोट:- विश्लेषणका लागि निम्न आधार लिन सकिनेछ ।

१. यो फाराम अनुसारको विवरण विद्यालयबाट मासिकरुपमा स्रोतकेन्द्रमा र स्रोतकेन्द्रले प्राप्त फारामहरूको त्रैमासिक रुपमा समष्टिगत विवरण तयार गरी स्थानीय तहको शिक्षा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

२. माथिको तालिकामा उल्लेखित औषत शिक्षक उपस्थिति र औषत शिक्षण सिकाई समय गणना गर्दा निम्नानुसारका सुत्र प्रयोग गर्नुपर्नेछ;

क. औषत शिक्षक उपस्थिति (विद्यालयगत/तहगत) दर प्रतिशतमा = $\frac{\text{शिक्षकहरू उपस्थित भएको जम्मा दिन} * १००}{\text{विद्यालय खुलेको जम्मा दिन} * \text{जम्मा शिक्षक संख्या}}$

ख. औषत शिक्षण सिकाई समय (विषय/शिक्षकगत) दर प्रतिशतमा = $\frac{\text{शिक्षण सिकाई जम्मा समय} * १००}{\text{समय तालिका अनुसार शिक्षण सिकाई गर्नुपर्ने जम्मा समय}}$

ग. औषत शिक्षण सिकाई समय (तहगत) दर प्रतिशतमा = $\frac{\text{शिक्षण सिकाई जम्मा समय} * १००}{\text{समय तालिका अनुसार शिक्षण सिकाई गर्नुपर्ने जम्मा समय} * \text{शिक्षक संख्या}}$

घ. औषत शिक्षण सिकाई समय (विषयगत) दर प्रतिशतमा = $\frac{\text{शिक्षण सिकाई जम्मा समय (विषयगत)} * १००}{\text{समय तालिका अनुसार शिक्षण सिकाई गर्नुपर्ने जम्मा समय (विषयगत)}}$

ङ औषत शिक्षण सिकाई समय (तहगत) दर प्रतिशतमा = $\frac{\text{शिक्षण सिकाई जम्मा समय (तहगत)} * १००}{\text{समय तालिका अनुसार शिक्षण सिकाई गर्नुपर्ने जम्मा समय (तहगत)} * \text{शिक्षक संख्या(तहगत)}}$

नोट:- उपरोक्तानुसारको सुत्र प्रयोग गरी विद्यालयगत,तहगत, विषयगत रुपमा मासिक, त्रैमासिक, वार्षिक वा आवश्यकतानुसार गणना गर्न सकिनेछ ।

१०

३०

७



अनुसुची-३
शिक्षण सिकाई समय कार्ड

मिति:-....

कक्षा:-

पिरीयड	विषय	पढाई भएको समय		गुनासो तथा सुझाव
		सुरु समय	समाप्ति समय	

[Handwritten Signature]

[Handwritten Signature]

[Handwritten Signature]

[Handwritten Signature]

